

U novembru 2020. javnost je obavještena da je kineski „Serbia Zijin Copper“ dobio odobrenje Vlade Republike Srbije da bez studije o uticaju na životnu sredinu duplira proizvodnju u rudniku kod Majdanpeka. Pored toga što će se glavna dobit od ovih projekata odliti van države, nama će ostati teška i trajna zagađenja čije ćemo posledice plaćati zdravljem i novcem poreskih obveznika.

Izmenama Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima iz 2018. godine u Srbiji su odškrinuta vrata masovnog otvaranja novih rudnika kroz labave procedure. Ovo je posledica direktnog lobiranja inostranog kapitala na domaće donosiocce odluka.

Brojni primeri opravdavaju strah ljudi iz doline Jadra, a to je sopstveno iskustvo koje imaju sa rudnicima olova i antimona u Zajači i Stolicama. Rudarske kompanije obećavale su hiljade radnih mesta za stanovnike tog kraja, a osim skromnih primanja za nekolicinu, iza sebe su ostavile samo jalovište prepuno teških metala i otrova koji godinama zagađuju životnu sredinu. Strašni su primeri analiza koji su deci iz ovog kraja pronašli olovo u krvi, a u poplavama 2014. se sav otrov iz 1,2 miliona tona rudarskog otpada izlio kroz 100.000 m³ mulja na šire područje, pa su poslednie dalekosežne i nesagledive.

Četiri značajne činjenice za koje smatramo da su zanemarene od strane donosioca odluka:

- Prema Članu 6. Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima propisano je da na području koje je zaštićeni prostor prirode, celina od kultuno-istorijskog i graditeljskog značaja, turistička celina, izvorište od posebnog značaja za regionalno snabdevanje vodom i drugi zaštićeni prostori, izvođenje geoloških istraživanja i eksploatacija rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa može biti odobrena samo pod uslovima, koje u skladu sa posebnim zakonom izdaju nadležni organi i organizacije za izdavanje uslova za uređenje prostora, zaštite prirode i životne sredine, kulturnog nasleđa i drugi organi i organizacije nadležni za odgovarajuću oblast koja se odnosi na zaštićeni prostor.

-Selo Brezjak i lokalitet Paulje najznačajnije je arheološko nalazište iz poznog bronzanog doba u Srbiji i jedno od najznačajnijih u širem regionu srednjeg Balkana. Upravo se na tom području planira otvaranje rudnika i izgradnja jalovišta. Na ovom mestu nalaze se 50 velikih tumula od kojih je do 2019. svega 27 bilo istraženo. Lokalitet bi bez sumnje uz određena ulaganja mogao da bude velika turistička atrakcija od međunarodnog značaja.

-Voda nije komercijalni proizvod nalik drugima, već prirodno nasleđe koje mora biti čuvano i poštovano kao značajan resurs. U rečnim slivovima gde upotreba voda može imati prekogranične uticaje, zahtevi za postizanje ciljeva zaštite životne sredine ustanovljeni su Konvencijom o zaštiti i korišćenju prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera. U tom smislu svi programi mera, trebalo bi da budu uspostavljeni za celo vodno područje, odnosno sliv. Republika Srbija je ratifikovala pomenutu konvenciju , i od novembra 2010. postala je

potpisnica Konvencije. Otvaranje rudnika jadarita dovelo bi do značajnog povećanja korišćenja i zagađenja nadzemnih i podzemnih voda. Nije nam poznato da li je potpisan neki sporazum sa Bosnom i Hercegovinom, odnosno da li je susedna država obavještena o mogućem značajnom prekograničnom izvoru zagađenja?

-Jadar je mala, no nepredvidiva reka koja često plavi. Poplave i velike padavine mogu da dovedu do izlivanja jalovine i drugih pratećih ekoloških katastrofa. Upravo to se Jadru dogodilo 2014. godine, te su meštani opravdano zabrinuti za svoju bezbednost. Kako su poplave i druge vremenske nepogode poslednjih godina postale sve učestalije, formiranje velikog jalovišta u dolini Jadra predstavljalo bi pravu ekološku tempiranu bombu. Koja rešenja nudi investitor?

Da li je neko uradio dugoročno socio-ekonomsko istraživanje:

- 1) ukupne dobiti koju trenutno ostvaruju poljoprivredne i druge delatnosti u dolini Jadra na godišnjem nivou;
- 2) ukupne dobiti Republike Srbije ostvarene od korišćenja rude jadarita tokom celog eksploatacionog perioda;
- 3) ukupne dobiti od poljoprivrede (npr. organske) i drugih delatnosti koja bi se ostvarila ukoliko bi država za tu namenu uložila isto onoliko sredstava koliko planira da uloži u podršku otvaranju rudnika?

Stav stručnjaka ukazuje da je rudna renta u Srbiji veoma niska, te je isplativost ovakvih projekata uz korišćenje ograničenih rudnih resursa upitna. Ako se uzme u obzir procena da je vrednost litijuma na ovom nalazištu oko 10 milijardi dolara, da je po zakonu rudna renta 5% i da država dodatno uzima 15% dobiti, jasno je da se ne radi o spasonosnom projektu za našu iscrpljenu ekonomiju. Zapravo, ta dobit neće biti dovoljna ni za saniranje posledica zagađenja zemljišta i voda, posebno ne ako zagađenje Drinom dospe u druge slivove poput Save i Dunava.

Posebno zabrinjavaju skrivene opasnosti u vidu dugoročnog ugrožavanja javnog zdravlja i bezbednosti koje je teško predvideti i preduprediti. Kako navode u Republičkoj direkciji za vode, a u svetlu modernih svetskih stremljenja, najveća investiciona ulaganja u Srbiji u neposrednoj budućnosti moraju biti vezana za prikupljanje, odlaganje i prečišćavanje otpadnih voda na teritoriji cele države.

Izvor: pticesrbije.rs